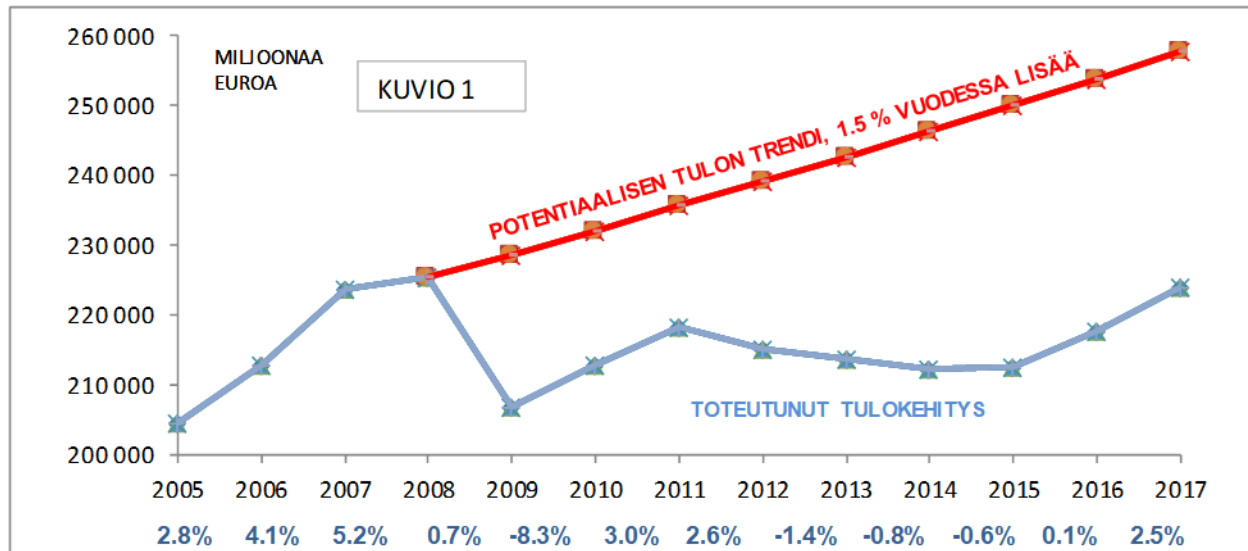

TYÖMARKKINAUUDISTUKSET OVAT DUUNARIN PARAS YSTÄVÄ. NE TAKAAVAT ELINTASON NOUSUN JA TYÖPAIKKOJEN KASVUN.

Tämä esitys on jatkoa esitykseen: VUONNA 2017 MENETETTIIN NOIN 33 000 000 000 €.

Suomi on taloushistoriansa syvimässä lamassa.

Suomen talouden tulokehitys on ollut kuin aivokuolleen sähkökäyrä (kuvio alla).

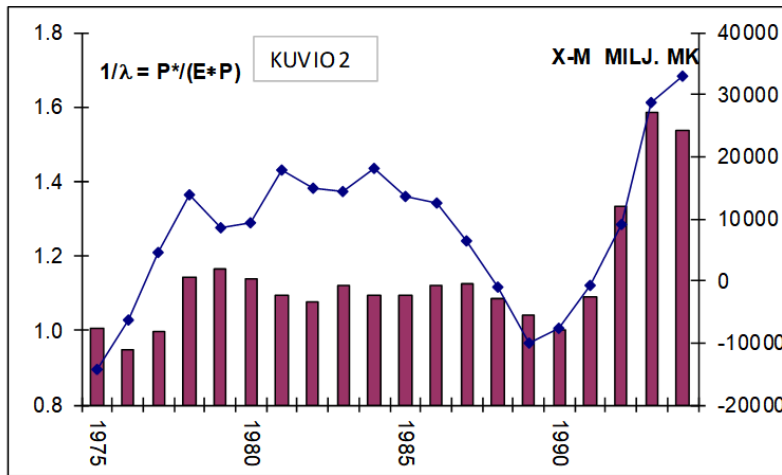

On pientä ylös-alas heiluntaa (sininen viiva), mutta ei trendinomaista nousu. Samaan aikaan tuotantopotentiaali on kasvanut (punainen viiva). Itse asiassa se kasvaa jatkuvasti noin 1.5 % - 2 % vuodessa lamoista, taantumista ja nousukausista huolimatta. Talous hakeutuu automaattisesti tuotantopotentiaalinsa tasolle ja tapahtunut tulokasvu on sitä voimakkaampi mitä kauempana tulopotentiaalista ollaan, jos taloudessa ei ole sitä estäviä tekijöitä. Esimerkiksi Iso Britannia nousi noin 20 vuodessa toisen maailmansodan aikaansaamasta massiivisesta katastrofista tuotantopotentiaalille. Vuonna 2008 alkanut lama on pientä verrattuna toisen maailmansodan tuhoon. Ja Isossa Britanniassa jatkuva kasvu alkoi heti sodan päätyttyä. Samalaisia esimerkkejä löytyy muistakin maista. Kuvion 1 mukaan Suomi on poikkeus. Toteutunut tulokehitys ei ole lähestynyt tuotantopotentiaalia. Viime viikolla hehketettiin nykyistä noin 2.5 % vuotuista kasvua jonkinasteisena saavutuksena. Tulon kasvun pitäisi olla jotakin 5 % - 7 % välillä tällä hetkellä, jos talous olisi toiminut normaalisti. Ei ole viitettäkään tähän suuntaan. Shakespearea vapaasti lainaten ”Suomen maassa on jotakin mättää.” Mikä mättää? Talusteoriasta löytyy vastaus.

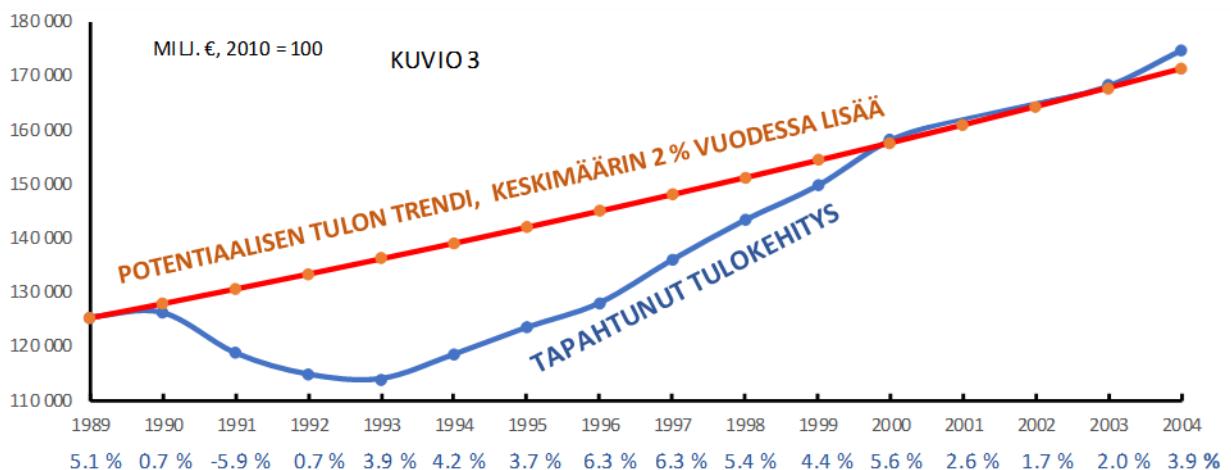
Syvässä lamassa korkojen, palkkojen ja hintojen sekä valuuttakurssin muutosten kautta lähdetään voimakkaaseen nousuun. Tämä kuitenkin edellyttää, että niiden muutosta estäviä tekijöitä ei ole.

Nyt koron voi unohtaa. Euroopan keskuspankki on painanut jo pitkään paniikinappia pannen koron jopa negatiiviseksi. Valuuttakurssin muutosten kautta tapahtuvan nousunkin voi unohtaa. Meidän kannaltamme eurolla on kiinteä valuuttakurssi. Se on täysin kiinteä Saksan, Hollannin ja muiden euro - maiden suhteen. Ruotsin kruunun ja muiden euro - maiden ulkopuolisten talouksien suhteen euro kelluu, mutta ei reagoi Suomen rapakunnossa olevaan talouteen.

Katsokaamme, mitä valuuttakurssin muutos sai aikaan edellisen vuosien 1990 - 2000 laman aikana. Kuviossa alla kauppataaseen reaalin yli - ja alijäämä (vienti miinus tuonti) on kuvattu pylväillä. Mitä korkeampi pylväs sitä suurempi ylijäämä. Valuuttakurssi on kuvattu sinisellä viivalla. Olen laskenut ns. reaalisesti efektiivisen valuuttakurssin. Ei tarvitse välittää, mitä se tarkkaan ottaen on. Kun käyrä nousee, valuutta devalvoituu ja kilpailukyky paranee. Lama alkoi 1990. Katsokaa, mitä tapahtui markan devalvoituessa. Vienti nousi ja tuonti väheni voimakkaasti.

Kauppataaseen ylijäämä lähti nousuun kuin raketti ja veti tulon voimakkaaseen kasvuun (kuvio alla). Kasvuvauhdit olivat parhaimmillaan 4 %:n ja 6 %:n luokkaa, vaikka ero tuotantopotentiaalin ja tapahtuneen tulokehityksen välillä oli suhteellisesti pienempi kuin nyt.

Koska koron ja valuuttakurssin muutokset eivät nykyään auta lamasta nousuun, jäljelle jää vain palkkojen ja hintojen sopeutuminen laman vaatimaan tilanteeseen. Tällöin palkkapolitiikka ja työmarkkinauudistukset ovat ainoa keino päästä ahdingosta normaaliin elämään. Vanha kansa sanoo, että ”Pitää panna suu säkkiä myöten”. Toisin sanoen pitää elää varojen mukaan. Tämä näyttää unohtuvan työmarkkinaneuvotteluissa. Tuloksena on kilpailukyvyn menetys, velan kasvu, mahdollisuus nostaa julkisen sektorin palkkoja, leikkaukset opintotuessa jne jne. Kunhan saadaan toiveen mukaan talouden kasvua estävät tekijät raivattua pois, voi vanhan kansan sanonnan säkin suusta unohtaa.

Työmarkkinaosapuolet ovat kuitenkin panneet päänsä pensaaseen. Ehdotetaan esimerkiksi poikkihallinnollista teollisuuden toimintaedellytysten kasvuohjelmaa, johon liittyisivät koulutus ja innovaatiot (HeSa 19.1.). Mitähän tämäkin tarkoittaa? Tavallista sanahelinää, jossa ei ole käytännönläheisyyttä. Aikaisemmin vaadittiin markkinointiosaamista, tuotekehittelyä ja johtajien osaamisen nostamista. Onneksi tämän kaltaiset hyvää päivää kirvesvartta jorinat ovat jääneet vähemmälle. Kysehän kaupassa on hinnasta, laadusta ja toimitusvarmuudesta. Löisin vetoa, että hinta on ratkaisevin tekijä tällä hetkellä. Kuten tunnettua, mehän olemme maailman laadukkain maa, jossa ei ole toimitusvarmuutta haittaavia lakkoja, joten jäljelle jää vain vientisektorin hinnat.

Suomen vientituotteiden hinnat määräytyvät kilpailijoiden hintojen mukaan. Tämä sitoo palkkojen nousua. Tuotteen hintahan koostuu palkoista, yritysveroista ja voitoista eli osingoista. Kaikkien pitäisi saada oma osuutensa. Palkka on ainoa, joka neuvotellaan ja neuvottelujen tulos sitoo yrityksiä. Palkat määräytyvät vielä nykyäänkin suurelta osin melkein samalla tavalla kuin ennen muinoin sosialistisissa maissa. Neuvotellaan tulopoliittisia sopimuksia, jotka ovat yleissitovia. Missä päin maailmaa enää toimitaan tai on ikinä toimittu näin? Mihin on jäänyt huomio, että jokaisella alalla on erilaisia yrityksiä tuottavuuden ja muun kustannusrakenteen suhteen?

MENETETTY VUOSIKYMMEN JA MENETETYT MAHDOLLISUUDET

Vuonna 2011 muodostettiin hallitus Kokoomuksen puheenjohtajan Jyrki Kataisen johdolla. Hallituksessa oli Kokoomuksen lisäksi, SDP, Vihreät, Suomen ruotsalainen kansanpuolue, Kristillisdemokraatit ja Vasemmistoliitto, joka myöhemmin lähti hallituksesta. Liian laajapohjaista hallitusta epäiltiin toimintakyvyttömäksi. Ja niinhän siinä sitten kävikin. Hallituksen olisi pitänyt tehdä työmarkkinauudistuksia. Talous oli kuitenkin nousussa, vaikkakin paljon alle trendin, joten jotkut katsoivat, että työmarkkinauudistuksiin ei ole tarvetta. Olisi kuitenkin pitänyt tehdä työmarkkinareformeja tulevaisuutta silmällä pitäen eikä nojautua vallitsevaan tilanteeseen.

Mitä saavutuksia Kataisen hallituksella oli? Vasemmistoliiton puheenjohtaja Paavo Arhinmäki nosti aina esiin saavuttamansa 100 €:n korotuksen johonkin. En muista mihin. Valtiovarainministeri sosiaalidemokraatti Jutta Urpilainen hehkutti suurinta uudistusta sitten peruskoulu-uudistuksen jälkeen. Kyse oli vanhuslaista. En ole kuullut siitä tai sen vaikutuksista jälkeenpäin mitään, kuin vasta nyt, kun epäkohdat ovat räjähtäneet silmille. Hallituksen suurin saavutus olikin Jyrki Kataisen nimittäminen komissaariksi Brysseliin. Ja hän lähtikin kesken hallituskauden ja hallitus hajosi. Joku taisi eduskunnassa sanoa ”Kapteeni jätti uppoavan laivan.” Vanhan kansan sanonnan mukaan jotkut muut kuin kapteeni jättävät laivan hädän hetkellä. Seurauksena oli kokoomuksen uuden puheenjohtajan Alexander Stubbin hallitus. En muista mitä muuta se sai aikaiseksi kuin omia esityksiään vastaan äänestämisen ennen vaaleja. Pääministeri Stubbilla oli hauskaa. Katselin tätä kirjoittaessa kohtausta eduskunnasta omalta DVD-tallenteelta.

Jyrki Kataisen ja Alexander Stubbin hallitukset eivät saaneet aikaiseksi työmarkkinauudistuksia. Sen takasi vasemmistoliiton ja sosiaalidemokraattien lieka. SAK ei antanut liikkumavaraa. Lieka oli tiukalla. Nyt me nautimme Kataisen - Stubbin hallitusten saamattomuuden seurauksista. Heidän jälkeensä tulleen hallitusten syliin kaatui koko lama. Kiinteä valuuttakurssi ja työmarkkinoiden joustamattomuus johtivat väkisin leikkauksiin ja veron korotuksiin, jotta julkinen velka ei räjähtäisi käsiin. Tästä kiitos kuuluu ainakin osin edellisen hallituksen osanottajille. Vanhan kansan sanonnan mukaan ”Minkä taakseen jättää, sen edestään löytää”. Aina kannattaa ajoissa tehdä väistämättömiä muutoksia, vaikka tekisi kuinka kipeää.

TYÖMARKKINAT EIVÄT OLE SOPEUTUNEET EUROAIKAAN

Eri aloilla on erilainen tuottavuuden kehitys ja jopa alojen sisällä tuottavuuden kasvu eroaa yritysten välillä. Tämä vaikuttaa palkanmaksukykyyn. Yleissitovuus sitoo liikaa käsiä, koska se ei ota tuottavuuseroja huomioon. Sekä työnantajaliittojen että ammattiyhdistysliikkeen tulisi siirtyä nykyaikaan, koska työmarkkinat ovat radikaalisti muuttuneet. Erot ihmisten tieto-taitotasossa ovat suuret ja mitä todennäköisimmin tulevat kasvamaan. Tämän lisäksi on pätkätöitä. Minulla on niistäkin kokemusta. Olen koko työelämäni ollut pätkätöissä. Minulla on ollut vuoden määräyksistä aina neljän vuoden määräyksiin sekä enemmän tai vähemmän satunnaisia töitä aikuisopetuksessa ja avoimessa yliopistossa. Minulla oli myös 320 kilometrin työmatka useamman vuoden aikana. Eivätkä nämä olosuhteet ole saaneet aikaan henkistä katastrofia. Eikä ole haitannut. Kunnan kansalaisena minäkin pysyin.

Kun on kiinteä valuuttakurssi, ammattiyhdistysliikkeen ja työnantajajärjestöjen pitäisi sopeuttaa palkkapolitiikka euroaikaan. Palkkojen, hintojen ja tuottavuuden pyhä kolminaisuus pätee edelleen. Olenkin ihmetellyt jo pitkään, miksei euroon liittyessä tehty selväksi, mitä se merkitsee palkanmuodostuksen kannalta. Ehkä pääarkkitehdit eivät tätä painottaneet, koska ammattiyhdistysliike olisi lietsonut euron vastaista kampanjaa, jolla olisi ollut vaikutus eduskunnan äänestykseen.

Ammattiyhdistysliikkeen ja työnantajien tulisi muuttua moderneiksi organisaatioiksi. Siellä kannattaisi lukea esim. helppotajuinen artikkeli Economistista (17.11.201). Sen mukaan ammattiyhdistysliikkeiden jäsenmäärä on vuodesta 1980 laskenut noin puoleen esimerkiksi Britanniassa, Japanissa, Kanadassa ja muutamissa muissakin maissa. Maailma on muuttunut. Tämä johtuu mm. siitä, että ammattiyhdistykset roikkuvat edelleenkin luokkataistelujassaan, joka on vieras asia nuoremmalle sukupolvelle. Tässä vetoan SAK:n mainoskampanjoihin, jotka muistuttavat Neuvosto - Venäjän 1920-luvun tökeröitä propagandajulisteita. Taitaa karkottaa joitakin potentiaalisia jäseniä. Eikö ay-liikkeestä riippumattoman Loimaan työttömyysturvakassan jäsenmäärä ole ylittänyt 400 000 rajan?

Myös informaatioteknologia on kehittynyt. Verkossa on keskusteluryhmiä, joissa vertaillaan palkkoja ja sopimuksia, jotka vaikuttavat työnantajan kanssa tehtäviin palkkasopimuksiin. Perheessäni kolme tekee näin. Aina vaatimus ei mene putkeen. Yksi ulkomailta Suomeen työskentelemään tullut uusi perheenjäsen esitti haastattelutilanteessa alkupalkaksi 2500 € kuussa, kun sitä kysyttiin. Tuleva työnantaja teki vastatarjouksen sanoen, että alkupalkka on sitten 3300 €. Näinkin palkkaneuvotteluita voi käydä. Yritykset maksavat hyvää palkkaa, kun tietyn kyvyn omaavista työntekijöistä on pulaa. Kun maksaa huonoa palkkaa, työntekijä alkaa vilkuilla muiden yritysten suuntaan, josko muualla saisi parempaa palkkaa. Ja uuden työntekijän ajaminen sisään maksaa. Kaikilla aloilla tämä ei onnistu, koska on runsaasti tarjolla alalle pyrkiviä ja työn alhainen tuottavuus, lopputuotteen hinta ja kilpailutilanne estävät sen. Näistäkin asioista olen puhunut luennoilla ja pannut asiat luentomonisteeseen noin 35 vuotta. Ei mitään uutta auringon alla. Ilmeisesti tieto ei ole saavuttanut ammattiyhdistysliikettä, työnantajajärjestöjä ja ennen kaikkea tieto ei ole saavuttanut eduskuntaa. Kuvitellaan, että talouden lainalaisuuksia voidaan rikkoa rankaisematta. Rangaistus on työttömyys, talouskasvun jarruuntuminen ja velan kasvu.

Nykyään on myös keskusteluryhmiä, joissa sovitaan työtaisteluista, jos tilanne jumiutuu. Eiköhän äärimmäinen esimerkki on saatu Ranskan keltaisten liivien liikkeestä. Netissä saa myös korvausta

vastaan lakiasiantuntijoiden neuvoja kiistakysymyksissä. Ammattiliitot, kuten IG - Metall Saksassa, Tanskan isoin ammattiliito NUCCE ja Yhdysvalloissa ANDWA, ovat jo menneet nettiin. Nämä joustavat elementit puuttuvat laajasti Suomesta.

LEIKKAUKSET JA VERONKOROTUKSET

Taantumana ja laman aikana valtion verotulot pienenevät ja menot kasvavat, jonka vuoksi on ollut pakko tehdä leikkauksia ja verojen korotuksia, jotta valtion velka ei räjähtäisi käsiin. On leikattu opintorahasta, lääkekuluista ja muista etuuksista, jotta verot jotenkuten riittäisivät kattamaan menoja. Kysymys onkin siitä, onko menoleikkaukset tehty oikeissa kohteissa? Olisi voitu leikata yritystuista, joiden koko on miljardiluokkaa. Joidenkin arvio (viittaan YLE:n A-studioon) liikkuu käsittämättömästä 6 mrd eurosta ja 8 mrd euroon. Valtion budjetti on noin 55 mrd euroa. Minua on aina ihmetyttänyt suurten yritysten vuorineuvosten ja muiden yritysjohtajien vastarinta, kun ehdotetaan niille annettavien tukien leikkaamista. Vuori- ja muiden neuvosten pitäisi lakata ruikuttaminen ja lopettaa eläminen veronmaksajien rahoilla. Tukien leikkaamista vastustetaan mm. väitteellä, että kilpailijoillakin on niitä. Mitään laskelmiin perustuvia esityksiä tukien hyödyllisyyksistä ei kuitenkaan esitetä. Valittamisen sijaan pitää keskittyä yrityksiensä kehittämiseen niin, että tukia ei tarvita. Poikkeuksena on pienyritykset, jotka tarvitsevat joskus tukea tuotekehittelyyn, messuilla esiintymiseen ja testien tekemiseen, jotta tuotteelle saisi markkinointiluvan.

KUINKA PÄÄSTÄÄN EROON EURO-AHDINGOSTA? KANNATTAISIKO OTTAA MALLIA SAKSASTA?

Nykyiseen lamaan sylliset löytyvät kiinteästä euro - kurssista ja työmarkkinoiden jäykkyyksistä. Eurokurssille emme mahda mitään, joten jäljelle jää vain työmarkkinareformit. Kannattaisiko ottaa mallia Saksasta? Eiköhän Saksa ole johtotähti kaikilla talouskehityksen teillä? Saksassa talous meni yhä huonompaan suuntaan 1980 – luvulta lähtien. Työttömyys nousi. Reaalisen tulon kasvu oli alempi kuin muissa teollisuusmaissa. Väestössä vanhempien ikäluokkien osuus kasvoi. Reaaliset työvoimakustannukset nousivat, jolloin Saksa menetti kilpailukykyä. Saksassa tehdyt työtunnit laskivat, jolloin verotulot laskivat. Työmarkkinat jäykistyivät. Samaa vapaiden työpaikkojen määrää vastasi suurempi työttömien määrä. Tuntuuko tutuilta ongelmilta? Liittokansleri Schröder pyysi Volkswagenin henkilöstöpäällikköä Hartzia muodostamaan komitean suunnittelemaan työreformia, joilla sairas Saksa pelastettaisiin. Liittokansleri Schröder toteutti reformit, vaikka hän tiesi vuorenvarmaan häviävänsä vaalit. Hänelle maan talous oli etusijalla, toisin kuin joillakin

Suomen päättäjillä, joilla on tärkeää edistää uraansa unionissa ja saada kannatus nousemaan kertomalla satuja ja sulkemalla silmät todellisuudelta.

Uudistukset tulivat voimaan viimeistään 2005. Työttömyysavustuksen saantiaikaa lyhennettiin. Komitean mukaan työttömyysavustuksen saantiajan lyhennys kannustaa aktiivisempaan työn hakuun sekä suurempaan halukkuuteen hyväksyä työtä, jota ei aikaisemmin olisi tehnyt. Tehtiin helpommaksi työllistää ja irtisanoa työntekijöitä. Korkean ja pitkäaikaisen työttömyyden alueilla tuettiin julkisen vallan aloittamia työprojekteja ja annettiin rahaa koulutukseen. Todellista eläkeikää, joka oli alle normaalin 65 – vuoden eläkeiän, nostetaan kannustimilla. Ammattikoulutusta yrityksissä tuettiin. Alimmissa tuloluokissa tuloveroa lasketaan 19.9 %:sta 15 %:iin ja ylimmässä tuloluokassa tuloveroa lasketaan 48.5 %:sta 42 %:iin Jotta tuloveron alentamisen aikaansaama mahdollinen budjettialijäämä vältettäisiin, yrityksille maksettavia tukia vähennettiin ja myytiin julkisia yrityksiä. Työttömän oli hyväksyttävä tarjottua työtä (koskee nuoria). Jos ei hyväksynyt, työttömyysavustuksen saantiaika lyheni.

Tulokset:

- Nuorisotyöttömyys laski.
- Kokonaistyöttömyys laski.
- Yleensä Saksan reaalisen tulon kasvu on ollut suurempi kuin Euroalueen kasvu.
- Saksan budjetin tuli ylijäämäiseksi.
- Työllisyys on parantunut huomattavasti matalapalkka-aloilla. Väitetään, että palkalla ei tule toimeen ja pitää tehdä joskus kahta työtä. Tässä kannattaa perehtyä palkanmaksukykyyn. Se tulee tuotteen hinnasta ja tuottavuudesta. Pitää kysyä, miksi matalapalkka-aloilla ei tuotteen hinta ole korkea ja/tai tuottavuus on alhainen? Kannattaa muistaa, että työntekijä ei ole huono, jos alalla on alhainen tuottavuus. Alhainen tuottavuus johtuu tuotantoteknologiasta, joka ei mahdollista työntekijän tuottavuuden nopeaa nousua. Myös kilpailutilanne vaikuttaa tuotteen hintaan ja sitä myöten palkkaan. Näistäkin olen luennoinut vuosikausia ja esitykset ovat luentomonisteissani.

Kysymyksiä:

- Olisiko Suomessa mahdollista, että hallitus ei keskustele työmarkkinajärjestöjen kanssa uudistuksista, vaan tekee niitä itsenäisesti? Näyttää siltä, että ammattiyhdistykset ja työnantajajärjestöt ”säättävät lakeja”, joiden säätäminen itse asiassa Suomessa kuuluu eduskunnalle. Suomen järjestelmä on ns. korporatiivinen järjestelmä, jossa mm. ammattiyhdistysliike ottaa osaa lain säädäntöön ns. kolmikantasopimusten puitteissa. Miksi pitäisi harrastaa näitä.

kolmikantaneuvotteluita, joilla työmarkkinoita jäykistetään? Tämän lisäksi Suomessa ay-liike näyttää menevän luokkataisteluideologia edellä, joka on vieras nuoremmalle sukupolvelle. Näin Saksassa ei ollut.

- Olisiko Suomessa mahdollista, että sosiaalipoliittisia (työttömyysturva mukaan luettuna) toimenpiteitä pohdittaisiin hallituksen asettamassa asiantuntijakomiteassa, jota johtaisi jonkin suuren suomalaisen yrityksen henkilöstöpäällikkö tai työmarkkinakysymyksiin perehtynyt suuren yrityksen johtokunnan jäsen, kuten Saksassa tehtiin? Saataisiin kokonaisuudistus aikaan. Nyt joku ministeri, työnantajien tai ammattiyhdistysliikkeen edustaja tekee ulostulon, jonkin pienen osasen suhteen. Ja usein ulostulo perutaan seuraavana päivänä. Kokonaiskuva on samea. Kuinka paljon ns. kolmikanta (hallitus, ammattiyhdistysliike ja Elinkeinoelämän keskusliitto, joka ei edusta kaikkia yrittäjiä) on jäykistänyt palkanmuodostusta ja siten estänyt euroajan talouden sopeutumisen isoihin häiriöihin? Kolmikannassahan ei ole mukana kaikkia yrittäjiä, mutta palkkasopimukset sitovat kaikkia pyhän yleissitovuuden nimissä.
- Pitäisikö yleensäkin komiteajärjestelmä elvyttää. Tässä järjestelmässä koottiin jotakin ongelmaa pohtimaan ja suosituksia antamaan asiantuntijaryhmä, joissa oli myös joitakin puolueiden edustajia. Jostain syystä tämä järjestelmä lakkautettiin. Jokaisen kannattaisi mennä eduskunnan kirjastoon katselemaan komiteamietintöjä. Niissä on asiaa. Jo pitemmän aikaa on ollut käytäntö, jossa joku selvitysmies pohtii jotakin ongelmaa tai joku ministeri tulee esiin jollakin asialla. Joskus on jokin ryhmä pohtimassa ongelmaa. Ei ihme, että tilanne on juntturassa.

Vilho Mäkelä